

ЧАСТИНА 2

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 338:504

Т.Л. Омеляненко

Ринкові підходи до формування організаційно-економічного механізму поводження з відходами за європейським досвідом

Проаналізовано європейський досвід щодо формування організаційно-економічного механізму поводження з відходами. Розглянуто основні економічні, організаційні та правові інструменти, запроваджені в зарубіжних країнах та особливості їх функціонування. Визначено конструктиви щодо можливості їх використання в Україні в контексті поточного нормативно-правового врегулювання.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, економічні інструменти, поводження з відходами, відходи.

Організаційно-економічний механізм поводження з відходами в Україні базується на принципі «забруднювач платить». Відповідно до цього встановлено плату за розміщення відходів, передбачається відповідальність за порушення законодавчих вимог, створено певні правові підстави для впровадження економічних інструментів стимулювання.

Поряд із цим **проблемним питанням** залишається невизначеність шляхів подальшого розвитку системи платежів. Як зазначається багатьма дослідниками [1, 3, 4], нормативи плати за розміщення відходів є низькими, існує значний розрив у розмірах платежів за класами небезпеки відходів, вузькою залишається база оподаткування, що обмежує фінансові можливості щодо вирішення проблем поводження з відходами. Штрафи за порушення встановлених норм щодо відходів не виконують функції переконання, їх розміри є такими, що виробнику вигідніше сплатити штраф, ніж забезпечити виконання вимог щодо поводження з відходами [2].

У цьому контексті в плані удосконалення організаційно-економічного механізму поводження з відходами необхідним передусім є створення умов «реального» стимулювання суб'єкта господарської діяльності до екологічно чистого та менш відходоємного виробництва, посилення ролі штрафів як ефективного засобу переконання, а також розширення бази оподаткування [1].

На сучасному етапі вже здійснено значні теоретико-методологічні напрацювання в цьому напрямку такими вітчизняними вченими, як В.С. Міщенко, О.Л. Кашенко, О.О. Веклич, В.Г. Братчіков, Ю.І. Стадницький, М.П. Горох.

Ураховуючи ці напрацювання в контексті вирішення вищезазначених завдань ми **ставимо своєю метою** вивчити відповідний європейський досвід, узагальнити його та визначити конструктиви щодо можливості використання певних його елементів в

Омеляненко Тетяна Леонідівна, провідний економіст Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ.

© Т.Л. Омеляненко, 2011

Україні. Разом з тим варто зазначити, що кожна країна має застосовувати свій індивідуальний підхід в управлінні відходами, виходячи з тих чи інших національних пріоритетів.

Управління відходами в країнах ЄС згідно з Директивою 2008/98/ЄС «Про відходи та скасування деяких Директив» [5] базується на принципах запобігання, «забруднювач платить», відповідальності виробника та принципі самодостатності. В контексті їх реалізації в країнах ЄС та ОЕСР здійснені значні напрацювання.

Усталеною практикою в зарубіжних країнах є застосування комплексного підходу щодо управління відходами – використання організаційних, правових та економічних інструментів з метою управління окремими видами відходів. Ці країни все більше відходять від виключно регулятивного підходу та використовують усе більш ринково-орієнтовані інструменти, які найбільше стимулюють виробника та споживача до екологічно сприятливішої поведінки. В рамках проведення в деяких країнах екологічної реформи все більшого поширення отримали інструменти стимулювального характеру. Проте зберігається також роль інструментів примусового характеру.

З метою забезпечення виконання завдань Директиви 1999/31/ЄС «Про захоронення відходів» майже в усіх країнах окремим інструментом зазначається «заборона на захоронення». Вона стосується або особливо небезпечних видів відходів, які вимагають більш жорстких регламентів щодо поводження з ними, або відходів продукції, яка дає значне збільшення обсягів утворення відходів (таблиця 1).

Обов'язковою складовою управління відходами є інструмент стосовно забезпечення роздільного збирання відходів.

Використання тих чи інших економічних інструментів в кожній країні має свої особливості.

Найбільшого поширення в зарубіжних країнах набув *збір з користувачів за муніципальні відходи* (або збір за збирання та обробку муніципальних відходів), який охоплює вартість послуг, що належать до збору побутових відходів та їх видалення. Зазвичай цей податок заснований на одиницях об'єму або ваги утворених відходів, але в різних країнах існують певні особливості. Розмір ставки встановлюється залежно від категорії споживачів, від подальшого поводження з відходами та виду відходів. У більшості випадків збір встановлюється окремими муніципалітетами і виходить з принципу 100% покриття витрат на збирання та подальше поводження з відходами.

Другим загальноживаним економічним інструментом є *збір (або податок) за видалення відходів*. Ставки збору різняться залежно від місцезнаходження місця видалення відходів, від виду відходів, від категорії «утворювачів» відходів, від способу поводження з відходами. Розміри ставок податку коливаються в широких межах. Часто цей збір можна зустріти під назвою *податок на відходи*.

В Австрії різниця між платою для необроблених відходів (87 €/т у 2006 р.) і для оброблених відходів (21 €/т) існує для того, щоб підвищити ступінь попередньої обробки відходів, які спрямовуються на полігони.

У деяких країнах існують податки на розміщення окремих видів відходів. У Німеччині – це збір за видалення небезпечних відходів, на Мальті – окремо від збору за захоронення відходів існує збір за видалення відходів будівництва.

ЧАСТИНА 2 НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Таблиця 1 – Інструменти управління у сфері поводження з відходами, що використовуються в зарубіжних країнах

Країна	Назва інструментів													Додаткова інформація
	Bl	Sc	Tl	Tw	Va	Pt	Drs	El	Ppt	Pr	FELV	Ems	Інші інструменти	
Бельгія	+	+		+	+								+	-
Данія	+	+		+	+	+	+	+	+				+	1. Зелені державні закупівлі
Естонія	+	+	+		+		+							1. Акциз на відходи пакування. 2. Податок на ТПВ зі споживача
Італія	+	+	+	+	+	+							+	1. EMAS*. 2. Зелені державні закупівлі
Латвія	+	+	+		+	+	+		+					1. Збір за муніципальні відходи і споживача. 2. Штрафи
Литва	ів	ів	ів	ів		+	+		+	+			+	1. Штрафи. 2. Збір зі споживача за муніципальні відходи
Нідерланди	+	+	+	+	+		+		+	+			+	-
Німеччина	+	+		+	+		+							-
Польща	ів	+	+			+	+		+				+	
Словаччина			+	+	+		+	+					+	1. Внески у Фонд переробки
Словенія	+	+	+			+							+	+
Угорщина	+	+	+	+	+	+	+	+					+	+
Фінляндія	+	+	+		+	+	+			+	+	+	+	1. Збір за оброблення та збирання ТПВ. 2. Збори за небезпечні та радіоактивні відходи
Франція	+	+	+											1. Платежі за обслуговування ТПВ
Чехія	+	+	+	+	+		+	+					+	1. EMAS*
Швеція	+		+	+		+	+			+	+			

Bl – заборона на захоронення
 Sc – роздільний збір
 Tl – податок (збір) на захоронення або за видалення відходів
 Tw – податок (або збір) на відходи
 Va – добровільна угода
 Drs – системи повернення депозитів
 El – екологічне маркування
 Pr – відповідальність виробника
 FELV – збір за непридатні до використання транспортні засоби
 Ppt – податок, платежі за упаковку
 Pt – податок (збір) на продукцію
 Ems – екологічно мотивовані субсидії
 EMAS* – система екоменеджменту та аудиту
 ів – інформація відсутня
 Складено за [6, 7, 8]

Надходження від цього збору спрямовуються в різних країнах до різноманітних екологічних фондів у різному відсотковому співвідношенні. В Австралії 55% від податку надходить до Фонду планування та управління відходами, інша частина – до державного казначейства. В Латвії до Національного екологічного фонду спрямовується 40% надходжень від податку та 60% – до місцевих екологічних фондів. У Словенії надходження спрямовуються до операторів полігонів для покриття інвестиційних витрат.

В основному обсяги надходжень від зазначеного податку витрачаються на екологічні програми підтримки, використовуються як джерело фінансування для розбудови інфраструктури поводження з відходами, для заходів з ліквідації наслідків забруднення, на нові дослідження та розроблення щодо зменшення відходів, на освітні заходи, на створення ринку вторинних матеріалів.

Звертає на себе увагу вагомість ставок за розміщення відходів домашніх господарств на полігонах, які в різних країнах коливаються від 0,8 до 87 € за тону [6]. Для країн, у яких встановлені найвищі ставки податку, результатом є помітне зменшення обсягів захоронення муніципальних відходів у 2008 році порівняно з 2000 роком (рис. 1).

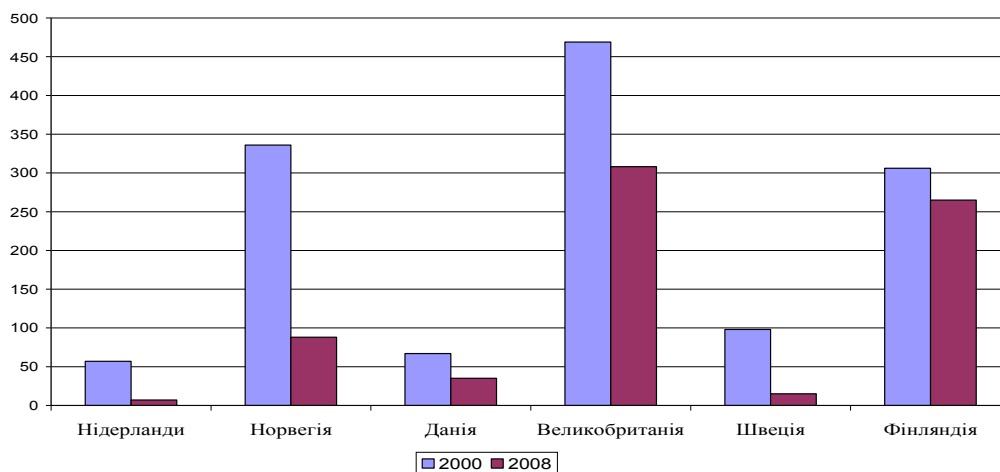

Рис. 1. Обсяги захоронення муніципальних відходів у деяких зарубіжних країнах, кг на одну особу. Складено за даними [9]

У багатьох європейських країнах набуває поширення *Податок (збір) на продукцію*², який встановлюється щодо окремих видів відходів. У деяких країнах існує один податок, який охоплює широке коло продукції (Бельгія, Латвія, Литва, Польща та Словаччина).

Окремий *податок на батарейки* запроваджено в Данії, Угорщині, Італії, Португалії, Швеції, Швейцарії. *Податок (збір) на шини* запроваджено в Данії, Фінляндії, Угорщині, Португалії, Словенії. *Податок (збір) на електричне та електронне обладнання* запроваджений у Данії, Угорщині, Польщі Словенії, Швейцарії. *Податок (збір) за*

² Податок (збір) на продукцію встановлюється на продукцію, яка на одному з етапів життєвого циклу завдає шкоди навколишньому природному середовищу (НПС) [10].

відходи відпрацьованих масел може охоплювати як власне мастила (Італія, Норвегія, Словенія), так й інші види відпрацьованих масел (Фінляндія). У Фінляндії окремо від податку на відходи відпрацьованих масел існує «податок за шкоду від масел». *Податок (збір) на не придатні до використання транспортні засоби* запроваджено у Фінляндії, Швейцарії, Португалії, Словенії.

Податок (збір) за упаковку встановлений у більшості країн. Він може охоплювати як усі види упаковки (Естонія, Італія, Литва, Нідерланди, Словенія, Швейцарія, Латвія), так і лише окремі з них (Норвегія, Швеція, Швейцарія). В Данії, Угорщині, Португалії встановлено декілька окремих податків, що охоплюють відходи упаковки. В Естонії та Фінляндії встановлений «акцизний збір за упаковку».

Ставки податку на продукцію базуються на одиницях ваги чи об'єму, або стягуються за кожен окрему одиницю, або встановлюються у % до ціни на продукцію та відповідають принципу 100% покриття витрат.

У більшості країн надходження від збору повністю спрямовуються на покриття витрат щодо поводження з утвореними від цього виду продукції відходами (збір за батарейки та збір за упаковку в Італії, збір за упаковку в Литві тощо). Наприклад, у Польщі надходження від зборів за продукцію надходять до державного фонду охорони навколишнього природного середовища та муніципалітетів і спрямовуються на розроблення специфічних видів утилізації та переробки й роздільного збору відходів на муніципальному рівні.

У деяких країнах встановлюються податки (збори) на окремі види продукції або групи відходів (які не можна віднести до вищезазначених груп). Найчастіше це групи відходів, які потребують додаткової уваги, контролю та додаткових джерел фінансування. В Данії встановлено *податок на полівінілхлорид та фталати*, в Румунії – збір за деякі потоки відходів (зола від ТЕС, піритові огарки тощо).

Окремо зустрічаються *податок (збір) на небезпечні відходи* (Німеччина, Іспанія, Данія, Фінляндія, Угорщина), *податок (збір) на радіоактивні відходи* (Фінляндія, Швеція), *податок на токсичні відходи* (Угорщина). Ці групи податків не можна віднести до податків на продукцію, але вони охоплюють окремий вид відходів. Надходження від цих податків забезпечують фінансування поводження з такими видами відходів, що можна визначити як ознаки, характерні для податку на продукцію.

Податки на продукцію зазвичай використовуються як складова системи повернення депозитів (СПД).

У деяких країнах запроваджено *звільнення від податку на продукцію або використання диференційованих ставок податку* за виконання певних вимог. Звільнення надаються, якщо досягається відповідна відсоткова частка збирання та переробки відходів відповідної продукції. Наприклад, у Фінляндії відсоток звільнення від податку на шини залежить від відсотка перероблених шин (при 50% переробки – 50% звільнення, від 75% переробки – 100% звільнення). В Норвегії звільнення від податку на продукт на ємності з-під напоїв надаються, якщо ці ємності є частиною СПД та частка їх повернення складає від 25% до 95%, так податкова ставка зменшується відповідно до частки повторного використання, якщо частка становить більше 95% – надається 100% звільнення від податку.

Система повернення депозитів (СПД)³ В більшості країн стосується окремих видів відходів пакування, але може охоплювати і інші відходи (таблиця 2). В рамках цієї системи фінансування поводження з відходами може здійснюватися за рахунок ліцензійних внесків підприємств учасників цієї системи (включаючи імпортерів) до неприбуткових спеціалізованих організацій, які існують у більшості країн та забезпечують збирання та переробку цих відходів. У деяких країнах збирання зазначених відходів покладається на муніципалітети, але фінансова підтримка здійснюється спеціалізованими організаціями. Основним залишається принцип 100% покриття витрат. Так, в Іспанії існує Система інтегрованого менеджменту щодо відходів упаковки. Неприбутковою організацією є «Ecoembes», яка здійснює збирання та подальше поводження з відходами упаковки. В рамках цієї системи існує 6 окремих схем збирання відходів упаковки залежно від їх об'єму.

Таблиця 2 – Відходи тари й упаковки та продукції, що втратила свої споживчі якості, які охоплені системою повернення депозитів у зарубіжних країнах

Країна	Відходи тари й упаковки та продукції, що втратила свої споживчі якості							
	Скляні пляшки (ємності)	Алюмін. пляшки (ємності)	ПЕТ пляшки (ємності)	Батарейки	Транспортні засоби	Шини	Відпрац. масла	Інші види відходів
Канада	+	+	+	+				–
Чехія	+							–
Данія	+	+	+	+	+	+		–
Естонія	+	+	+					–
Фінляндія	+	+	+		+			–
Угорщина	+		+					–
Латвія	+		+					–
Литва	+							–
Мексика	+	+	+					–
Нідерланди	+		+					–
Норвегія	+	+	+		+		+*	Трихлоретан
Польща	+	+	+	+				Упаковка з-під токсичних хімікатів
Румунія	+							–
Словаччина					+			–
Іспанія	+	+	+					–
Швеція	+	+	+		+			–
США	+	+	+	+		+		Контейнери з-під пестицидів

* Система повернення податку на масла. Складено за даними [6]

³ Таке формулювання наведено в [10]. Цей інструмент передбачає внесення застави за продукцію, що на останньому етапі життєвого циклу забруднює НПС відходами споживання, та повернення її платнику застави у разі самостійної утилізації або повторного використання [10].

У Данії СПД охоплює різні види відходів. Фінансування системи здійснюється за рахунок податків на продукт: схема збору металолому транспортних засобів пов'язана зі збором за металобрухт на пасажирські авто та фургони, схема збору використаних шин від транспортних засобів – із податком на шини, свинцевих батарейок та акумуляторів – із податком на свинцеві акумулятори тощо. Щодо ємностей з-під напоїв та пива функціонують 4 додаткових схеми збирання.

СПД переважно охоплює окремі види ємностей з-під напоїв. Проте інколи СПД охоплені специфічні види групи відходів, як, наприклад, продукція, що містить трихлоретан, у Норвегії, та упаковка з-під хімікатів у Польщі.

Поширеними є також штрафні санкції за недотримання вимог щодо видалення відходів (понадлімітне або несанкціоноване видалення відходів, відсутність дозволу на їх видалення).

Останніми роками відбувається поступове поширення використання підходів, які базуються на *добровільних угодах*. Цей інструмент є більш орієнтованим на ринок та більш гнучким. Добровільні угоди можуть укладатися між міністерствами екології та асоціаціями виробників, унаслідок діяльності підприємств яких утворюються відходи. Метою таких угод є забезпечення проведення виробником, який створює відходи, задовільного управління такими відходами. Цей вид інструменту містить у собі: власне *«добровільні угоди»* – угоди, укладені між органами влади та однією або декількома приватними особами (угоди «Про акумулятори», «Про непридатні до використання транспортні засоби», «Про медичні препарати, строк придатності яких закінчився», «Про відходи батарейок», які діють, зокрема, в Бельгії) та *«добровільні програми»* – стосуються стандартів розроблених державними органами, з якими погоджуються фірми-учасники (добровільна програма «Про переробку флуоресцентних ламп» у Канаді, «Про екомаркування для гігієнічного паперу, що вироблений зі вторинної сировини» в Чехії тощо).

Вищезазначені інструменти набули найбільшого поширення Чехії, Італії, Данії, Бельгії та Німеччині й охоплюють різні види відходів.

Окремої уваги заслуговують *державні зелені закупівлі*. Стосовно відходів їх призначенням є заохочення переробки за допомогою підтримання або створення ринку вторинної сировини. Спрямовані закупівлі урядом, місцевою владою та приватним сектором виробництва матеріалів на окремі види продукції зазвичай папір для офісів, газетний папір, який містить перероблену вторинну сировину (Данія, Італія).

Наприкінці огляду інструментів щодо поводження з відходами в зарубіжних країнах важливо відзначити особливу роль надання прозорої екологічної інформації. Забезпечення доступу до інформації не може бути окремим інструментом, це має бути однією з найважливіших умов забезпечення функціонування організаційно-економічного механізму.

Яскравим є приклад США, де інформація також є дуже переконливим та потужним, ефективним інструментом в управлінні відходами. Це так зване «право спільноти на інформацію» або «законодавство про звітність щодо викидів». Воно вимагає від підприємств щорічного звітування перед громадськістю про викиди забруднювальних речовин на їх виробництвах. Такий механізм визначений як «регулювання перешкодами». Окремо була запроваджена програма щодо зменшення утворення відходів, за якою підприємства «укладали договір» щодо зменшення утворення їх відходів до 33% до X року та до 50% до У року. Ще однією ініціативою є «Програма інформування щодо відходів», за якою кожна компанія, що бере у ній участь,

добровільно встановлює обов'язки перед громадськістю щорічно самостійно встановлювати завдання щодо зменшення відходів, а також 3 важливі нові ініціативи для попередження утворення відходів, їх утилізації або використання вторинних матеріалів [11].

Узагальнюючи європейський досвід, набутий зарубіжними країнами, варто **зробити висновок** про доцільність його використання стосовно найбільш ефективних економічних та адміністративних інструментів в Україні.

Україна вже стала на шлях відповідних змін. У січні 2010 року прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері поводження з відходами» [12], яким розширено базу оподаткування, значно збільшено розміри штрафів за порушення вимог щодо поводження з відходами (на громадян до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та до 100 неоподатковуваних мінімумів на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності). Одночасно понижено коефіцієнт кратності збору за відсутність у платників затверджених лімітів та понадлімітні обсяги скидів та розміщення відходів з 10 (згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2008 р. № 1050) до 5.

У 2009 році був розроблений проект Закону України «Про збір за забруднення навколишнього природного середовища» [13], в якому передбачалося збільшення розміру платежів за розміщення відходів та рівень відповідних нормативів платежів, а також розширення бази оподаткування.

Ці нововведення значною мірою увійшли до проекту Податкового кодексу України [14].

Ураховуючи вищезазначені зміни, наступним кроком після прийняття Податкового Кодексу має стати подальше розширення бази оподаткування, в т.ч. впровадження платежів за продукцію, що становить підвищену екологічну небезпеку (мінеральні масла, автомобільні акумулятори, автопокришки, фреоновмішувальні прилади, хімічні джерела струму ємністю до 7 А/год тощо). Відповідні надходження за продукцію повинні мати цільове призначення (можливо, в рамках Державного фонду охорони навколишнього природного середовища).

У перспективі доцільно передбачити зменшення розмірів збору за розміщення відходів із врахуванням здійснення капітальних вкладень на будівництво або реконструкцію власниками відходів об'єктів розміщення або знешкодження, утилізації відходів, а також на удосконалення технологічних процесів та ін.

Плануючи подальші зміни, варто взяти до уваги досвід застосування певних інструментів управління відходами в зарубіжних країнах. Передусім варто запровадити принцип 100% покриття витрат як щодо збирання та переробки відходів, так і щодо фінансування заходів з ліквідації забруднень порушниками законодавчих вимог щодо поводження з відходами.

Мають установлюватися далі такі ставки збору за відходи, які б ставили виробників перед вибором щодо ефективності витрат на ті чи інші операції поводження з відходами. Рівень тарифів щодо плати за розміщення відходів на полігонах має відображати реальні витрати, включаючи витрати на утримання самого полігона, а також його обслуговування в післяексплуатаційний період. При цьому більш очевидними стануть переваги тих чи інших способів поводження з відходами. За умови використання певних стимулювальних інструментів, можна буде досягти зниження обсягів захоронення відходів. Необхідно зауважити, що різке підвищення тарифів без одночасного введення стимулювальних інструментів найвірогідніше може призвести до

прихованої, а також до кримінальної практики, зокрема до збільшення несанкціонованих звалищ, спалювання відходів у домашніх умовах, незаконного захоронення відходів та ін.

Загалом держава має встановлювати фінансові рамки для суб'єктів підприємницької діяльності, в межах яких підприємства-утворювачі відходів обиратимуть найбільш ефективну систему витрат під час поводження з відходами. За таких умов більш конкурентоспроможними ставатимуть екологічні підприємства.

При цьому має гарантуватися та забезпечуватися доступ громадськості до інформації щодо екологічності виробництва продукції. Держава має заохочувати створення додаткових джерел фінансування поводження з відходами. Доцільним нарешті є впровадження «зелених державних закупівель».

Проте навіть ідеальний набір інструментів не гарантує належної дієвості організаційно-економічного механізму поводження з відходами. Ефективність функціонування такого механізму в першу чергу залежить від відповідності дій державного апарату управління проголошеній політиці держави. Чим менш декларативною буде політика України, тим ефективніше відбуватиметься управління поводженням із відходами і тим більш вагомими будуть практичні результати.

1. *Мищенко В. С.* Організаційно-економічний механізм поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення : монографія / В. С. Мищенко, Г. П. Виговська. – К. : Наукова думка, 2009. – 294 с.
2. *Управление* промисленними отходами : учебное пособие : [в 6 ч.]. – Харьков : РИП «Оригинал», 2000. – [Управление промисленними отходами : учебное пособие : в 6 ч.]. – Ч. 4 / Экономические и финансовые инструменты управления промисленными отходами в регионе / С. Поу, А. Кузин, В. Лозанский, Н. Яковлева. – Ч. 4. – Харьков : РИП «Оригинал», 2000. – 136 с.
3. *Управление* промисленними отходами : учебное пособие : [в 6 ч.]. – Харьков : РИП «Оригинал», 2000. – [Управление промисленними отходами : учебное пособие : в 6 ч.]. – Ч. 2 / Система управления промисленными отходами в Украине / В. Братчиков, А. Выговская, В. Мищенко. – Ч. 2. – Харьков : РИП «Оригинал», 2000. – 168 с.
4. *Мищенко В. С.* Плата за відходи. Проблемні питання і альтернативні рішення : сборник матеріалів V Міжнародної конференції [«Сотрудничество для решения проблемы отходов»], Харків 4–6 квітня, 2008 р. – Харків : СПДФО, 2008. – С. 23–26.
5. *Директива* Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС «Про відходи та скасування деяких Директив» від 19 листопада 2008 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : http://eurodocs.sdla.gov.ua/DocumentView/tabid/28/Group_id/792322/Default.aspx. – Назва з екрану.
6. *Instruments used for environmental policy and natural resources management* [Електронний ресурс] : OECD/EEA database. – Режим доступу до ресурсу : <http://www2.oecd.org/ecoinst/queries/index.htm>. – Назва з екрану.
7. *Taxes in Europe database* [Електронний ресурс] : European Commission Taxation and Customs Union. – Режим доступу до ресурсу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/info_docs/tax_inventory/index_en.htm. – Назва з екрану.
8. *Інструменти* управління у сфері поводження з відходами, що використовуються в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] : Eionet European Topic Centre on Sustainable Consumption and Production. – Режим доступу до ресурсу : http://scp.eionet.europa.eu/facts/factsheets_waste/2006_edition/Instruments#Netherlands. – Назва з екрану.
9. *Обсяги* захоронення муніципальних відходів у зарубіжних країнах [Електронний ресурс] : Комітет статистики Європейського Союзу. – Режим доступу до ресурсу :

Т.Л. Омеляненко. Ринкові підходи до формування організаційно-економічного механізму поводження з відходами за європейським досвідом

- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsien120&plu gin=1>. – Назва з екрану.
10. Снякевич І. М. Інструменти екополітики : теорія і практика : монографія / І. М. Снякевич. – Львів : ЗУКЦ, 2003. – 188 с.
 11. David C. W. Stick or carrot? The use of Policy Measures to move waste management up the hierarchy / C. W. David // Waste Management & Research. – 1996. – № 14. – Р. 385–398.
 12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері поводження з відходами» від 21.01.2010 р., № 1825-VI // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 30 (17 люг.). – С. 9–10.
 13. Нові законодавчо-нормативні акти та актуальні питання системи регулювання в галузі поводження з відходами та охорони атмосферного повітря : матеріали семінару [Український центр перепідготовки та навчання], Київ, 15–16 грудня 2009 р. – Київ : Мінприроди України. – 2009 р. – 155 с.
 14. Проект Податкового кодексу України // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 141 (3 серпня). – С. 5–72.

Отримано 20.01.2011 р.

Т.Л. Омеляненко

Рыночные подходы к формированию организационно-экономического механизма обращения с отходами на основе европейского опыта

Проанализирован европейский опыт формирования организационно-экономического механизма обращения с отходами. Рассмотрены основные экономические, организационные и правовые инструменты, которые используются в зарубежных странах, а также особенности их функционирования. Определены конструктивы касательно возможностей их использования в Украине в контексте нормативно-правового регулирования сферы обращения с отходами.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, экономические инструменты, обращение с отходами, отходы.

T.L. Omelyanenko

Market-based approaches to the formation of the organizational-economic mechanism of waste management taking based on the European experience

The European experience of waste management organizing-economical mechanism establishment has been analyzed. The main economical, organizing and legal instruments which are used in foreign countries as well the peculiarities of theirs functioning have been considered. The form-factors concerning availabilities of theirs using in Ukraine in context of waste management legislation have been identified.

Keywords: organizing-economical mechanism, economical instruments, waste management, wastes.